

Открытый урок по кумыкскому языку

Тема: «Тил гесимлер»

Дарсны темасы: «Тил гесимлер» (беклешдириг дарс).

Дарсны мурады: 1. Морфология бёлюкню ахтарыв.

2. Тил гесимлени такрарлав.

3. Адабият дарс булан тыгъыс байлав.

4. Охувчуланы ана- тилге бакъгъан сюювюн артдырив.

Къоллавл алатлар: компьютер, проектор, тестлер, шиърулар, теремок уй, карточкалар.

Дарсны барышы.

1. Яшланы низамгъа тартыв.

2. Янгы дарсны англатыв.

«Тил гесимлер» (беклешдириг дарс).

1. Муаллимни гиришив сёзю.

-Яшлар, шу дарс насипли дарслардан бириси болсун!

-Юреклеригиз шатлыкъдан толсун,

-Къайгъы недир билмегиз.

-Бешлер тюгюл гермегиз!

Къумукъ тилни гъакъында белгили орус язивчулар

булай язгъан : А.Н. Толстой

«Къумукъча охумагъа башладым. Къумукъ тил тюрк тиллени бириси, о тилде татарлар-къумукълар сёйлей».

Олай М.Ю. Лермонтов да къумукъ тилни уйрене болгъан.

Бугюнгю дарсны. Мен шулай шигъру булан ачмагъа сюемен

Дюнъяланы ачагъан

Алтын ачгъыч – ана тил,

Адам болмагъа суйгене,

Башлап ана тилни бил!

-Гъали яшлар къумукъ тилге багъышлангъан айтивлар айтайыкъ

1. Яшлар айтывлар охуй.

2. Къумукъ тилни бѣлюклерин ахтарыв.

Муаллим : Биз къумукъ тилни къайсы бѣлюклерин билебиз?

Яшлар: Фонетика, графика, орфоэпия, орфография, морфология. Синтаксиз, тил культурасы.

Муаллим: Шулань арасындан айрыча морфология бѣлюкде токътайыкъ.

Морфология бѣлюк нени ахтара?

Яшлар: Морфология – тилни гъакъындагъы илмуну бѣлюгю. Бу бѣлюкде тил гесимлер ахтарыла.

Муаллим: Тил гесимлер нече бѣлюнге бѣлюне?

Яшлар: 1. Оьзбашына къолланагъан тил гесимлер.

2. Кѣмекчи тил гесимлер. **(слайд гѣрсетиле)**

Муаллим: Оьзбашына къолланагъан тил гесимлер нени гѣрсете?

Яшлар: Толу маъналы тил гесимлер предметни, белгини, гъаракатны гѣрсете ва жумланы уьюрю бола.

Муаллим: Кѣмекчи тил гесимлер нени анлатмай?

Яшлар: Кѣмекчи тил гесимлер лексика маъна анлатмай ва жумланы уьюрю болмай. **(слайд герсетиле)**

Муаллим: Яхшы яшлар, гъали арагъаныбыз да таяр йимик бир оюн ойнайыкъ.

4)Оюн:

«Бувунланы къыйышдырып, сезлер этип айтывну охугъуз»

Муаллим: Гъали яшлар «тил гесимлени» гъакъында бир гиччирек ёмакъгъа тынглайыкъ.

5)«Морфология бѣлюк тил гесимлени тарбиягъа тартгъан кюй»

- Бу иш яшлар , тезден берли болгъан иш.

Сѣзлени ичинде бир тарбия болмагъан.

Олар суйгенин этип тура болгъан.

Бир гезик булар тизилме къарагъан,

ойлай тизилген, булай тизилген, тек

пайда ёкъ. Сйзлер бары да жыйылып ойлама:

«Бизге башчы болмаса пайда ёкъ! – деп

- Гъали яшлар, тил гесимлени башчысын чакъырайыкъ.

Яшлар: Мор-фо-ло-гия!

Муаллим: Морфология белюк геле, ёмакъ башлана.

Яшлар: Яшланы ёмакъны герсетивю.

Муаллим: Шу кюйде морфология белюк сёзлени жыйып, атлар да тагъып, белюкlege де бёлюп, гъали де яшай, дагъы да яшاپ туражакъ.

Морфология- тил гесимlege башчы бола.

Бий буса мунда – тил ,бийке буса – языв.

Бийкени кёп бий уланлары бар, тез арасында тарбияны сюегени «Морфология» гысапланы.

б)Оюн: Тапшурув

« Гъар гъарпгъа башланагъан сёз язын, тил гесимин гёрсетигиз».

Муаллим: Гъали биз яшлар, тетлер бела ниш гёрейик.

«Сорав-тестлер» (тил гесимлени беклешдири)

Гъали ана тилге багъышлангъан шиърулагъа тынглайыкъ

Яшлар: (шиърулар охуй)

1. Уъйге иш.

Биз бугюн тил гесимлени такрарладыкъ, уъйде гиччирек сочинение язып гелейик.

«Тил гесимлер булан къурдаш болайыкъ»

1. Яшланы къыйматлав.

2. Дарсны натижасы.

Бугюнгу дарсда ортакъчылыкъ этгенlege разилигимни билдиремен ва Руслан Аджиевны «Къумукъ тюзюм» деген йырына тынлагъаны гъызны сюемен.